בס"ד

– הגליון השבועי של קהילת מכון –

יגדיל תורה

גליון מספר: 47

פרשת בלק

העלון מוקדש להצלחת נוחי
בן זהבה ויוסף דורון בן דזי

מאור - 0542390375

עין רעה והשפעת החברה

הרב יעקב דואני / רב במכון יגדיל תורה ומחבר הספר בית חם

בתחילת פרשת בלק מסופר "וַיַּרְא בָּלָק בֶּן צִפּוֹר אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לָאֱמֹרִי" ומיד מואב מגיבים בפחד באשר לעתידם: "וַיָּגָר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם מְאֹד כִּי רַב הוּא וַיָּקָץ מוֹאָב מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל".

בלק מלך מואב לא יושב בחוסר מעש, ושולח לשכור את שירותיו של בלעם הרשע לקלל את ישראל:

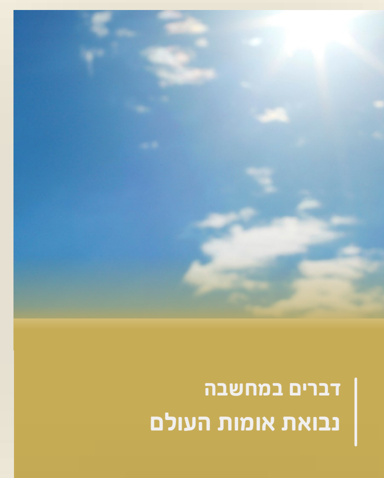
וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל בִּלְעָם בֶּן בְּעֹר פְּתוֹרָה אֲשֶׁר עַל הַנָּהָר אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹ לִקְרֹא לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה עַם יָצָא מִמִּצְרַיִם הִנֵּה כִסָּה אֶת עֵין הָאָרֶץ וְהוּא יֹשֵׁב מִמֻּלִי: וְעַתָּה לְכָה נָּא אָרָה לִּי אֶת הָעָם הַזֶּה כִּי עָצוּם הוּא מִמֶּנִּי אוּלַי אוּכַל נַכֶּה בּוֹ וַאֲגָרְשֶׁנּוּ מִן הָאָרֶץ כִּי יָדַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר תְּבָרֵךְ מְבֹרָךְ וַאֲשֶׁר תָּאֹר יוּאָר.

ויש לשאול, ממה נבע כוחו של בלעם הרשע?

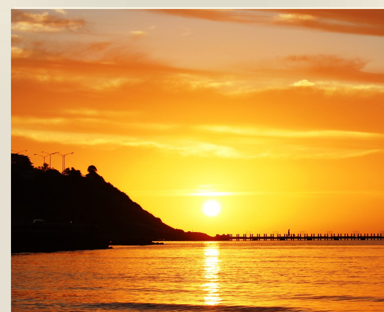
מבואר במסכת ברכות (ז ע"א):

ואמר רבי יוחנן משום רבי יוסי: מנין שאין מרצין לו לאדם בשעת כעסו – דכתיב: פני ילכו והנחתי לך; אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: המתן לי עד שיעברו פנים של זעם ואניח לך. ומי איכא רתחא קמיה דקודשא בריך הוא? – אין, דתניא: ואל זועם בכל יום. וכמה זעמו? – רגע. וכמה רגע? – אחד מחמשת רבוא ושמונת אלפים ושמנה מאות ושמנים ושמנה בשעה, וזו היא רגע, ואין כל בריה יכולה לכוין אותה שעה, חוץ מבלעם הרשע, דכתיב ביה: ויודע דעת עליון. השתא דעת בהמתו לא הוה ידע – דעת עליון הוה ידע? אלא: מלמד, שהיה יודע לכוין אותה שעה שהקדוש ברוך הוא כועס בה, והיינו דאמר להו נביא לישראל: עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור מן שטים עד הגלגל למען דעת צדקות ה'. מאי למען דעת צדקות ה'? אמר רבי אלעזר: אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: דעו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי בימי בלעם הרשע, שאלמלי כעסתי – לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט; והיינו דקאמר ליה בלעם לבלק: מה

>> המשך הדבר תורה בעמוד האחרון<<

דברים במחשבה
נבואת אומות העולם

פתרון החידה הקודמת
אמירת שלום קודם התפילה

החידה השבועית
לשלוח מתנה לפני התפילה

נבואת אומות העולם

הרב אמיר אזולאי/ רב במכון יגדיל תורה מחבר הספר על שלושה דברים

משה גדול הנביאים:

במהלך ההיסטוריה היהודית, זכינו לדמויות עליונות, אישים מרכזיים אשר קדושתם וטהרתם הרקיעה לשחקים, אל מציאות עליונה ונשגבה הרבה מכפי גבולות העולם החומרי. הדמות המיוחדת והגדולה ביותר שזכה בה העם הקדוש היא דמותו של משה רבינו עליו השלום, אדון הנביאים, דמות שכמותה לא נראתה על בימת המציאות וכנראה שגם לא תהיה עד אחרית הימים.

וכפי שביאר 'נפש החיים' (שער ג' פרקים יג'-יד') עפ"י האמור בתורתנו הקדושה אודות דמותו של משה:

"משרע"ה היתה השגת נבואתו בחי' השם העצם המיוחד הוי"ה ב"ה. ולכן לא היה שום כח חוצץ בפני אור השגת נבואתו... לזאת היה משרע"ה מוכן כל רגע לנבואה כמ"ש עמדו ואשמעה וכו' וכמ"ש רז"ל. וכן היה משיג נבואתו בכל המקומות באיזה מקום שיהיה בהשואה גמורה בלא שום חילוק כלל... והיה הולך וגדול בזאת המדרגה כל עת עד שעלה בידו וזכה אליה קודם סלוקו מן העולם. בשלימות היותר אפשרי בכח האדם לזכות בעודו בזה העולם... ולזאת המדרגה בשלימות עדיין לא זכה אליה שום אדם זולתו מעת חטא אדה"ר וגם לא יזכה אליה שום אנש על יבשתא עד ביאת הגואל ב"ב."

כאשר קוראים את דבריו הנפלאים של ר' חיים מוולאז'ין אי אפשר שלא להתמלא בתחושות עליונות של פליאה והשתאות לנוכח הדמות המופלאה של משה רבינו עליו השלום.

אולם ישנו מקור נוסף בדבריהם של חז"ל שממש "הופך את הקערה על פיה" ומשווה את דמותו העליונה של משה לנביא אוה"ע- בלעם הרשע. נעיין תחילה בדברי קודשם (ספרים דברים, לד', י'):

"ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, אבל באומות העולם קם, קבלתי ומנו בלעם"

ולכאורה דבריהם תמוהים הם עד מאד ודורשים הבנה מעמיקה יותר. שכן כיצד אפשר לדמות נביא בן נכר אשר אינו זכה להסתופף בקדושת העם הנבחר, אל הדמות העליונה ביותר שנבראה בעולמנו? ועוד כיצד זכה בלעם הרשע למעלה כה עליונה שאף אחד מעם הקודש מלבד משה לא זכה לה וכנראה לא יזכה בה עד ביאת משיח צדקנו?

דברים אלו מעוררים את מוחנו להתבונן בעומק דבריהם של חז"ל ולהבין את עומק כוונתם המופלאה, כפי השגת ידנו. במהלך המאמר נמשיך ונעמיק בדבריהם המופלאים.

מעלת הנבואה:

ראשית, על מנת להעמיק ולהתבונן בדברים ולענות על שאלותינו אלו, עלינו להתבונן תחילה בהגדרת מהותה של הנבואה בקרב עמ"י. לשם כך נעיין בדבריו הנפלאים של הרמח"ל (דרך ה' ח"ג פרק ג', פסקאות ד'-ה')

"אמנם למעלה מכל זה יש מעלה אחרת, והיא – הנבואה. וענינה, שיגיע האדם ויתקשר בבורא, יתברך שמו, ויתדבק בו דבקות ממש... והנה עיקר הנבואה הוא השיג הדבקות והקשר הזה עודו בחיים, שזה שלמות גדולה ודאי; ואולם יתלוו לזה ידיעות והשכלות כי אמנם ישיג על ידי זה ענינים אמיתיים ונכבדים מאד מסתרי סודותיו של הקדוש ברוך הוא, וישיגם בברור בדרך ההשכלה הנשפעת שזכרנו וביותר כח מבעלי רוח הקודש, וכמו שנבאר עוד בסייתא דשמיא."

וכן כתב עוד (שם, פרק ד' פסקה ו'):

"וממה שיגיע לנביאים הוא – היותם משתלחים בשליחות ממנו יתברך, והיינו, כי לא זה הוא עצם הנבואה, ואינו מוכרח כלל בנביא שישתלח לאחרים, אבל עצם הנבואה כבר ביארנוהו, שהוא התדבק בו, יתברך, והיגלות יתברך

אליו, ויתלוו לזה הידיעות וההשכלות שיתלוו"

דברים אלו של הרמח"ל מדייקים בקרב מוחנו וליבנו את מהותה ומטרתה של הנבואה בקרב נביאי ישראל. במבט פשוט ניתן היה לחשוב שמטרת הנבואה היא ידיעת העתידות וקבלת מסרים אלוקיים עבור האנושות כולה. אולם מלמדנו הרמח"ל בדבריו הנפלאים שלא זו מטרת הנבואה.

תכליתה של הנבואה היא דבקות עליונה בבורא במידה הרבה ביותר שהאדם הנברא יכול להשיג, כל אחד כפי כבודו ומעלתו. לשם כך נדרשת תקופת הכשרה ארוכה, בה הנביא יתעמק בחוכמת הקודש, יפרוש ממנעמי העולם וייחד את חייו למטרה אחת וברורה- להתקרב אל הבורא. בסופו של תהליך יזכה הנביא להעפיל אל מעלות עליונות של קדושה וטהרה, עד כי יגיע לתכלית הדבקות בבורא. כאשר יזכה הוא למעלה זו, הוא אומנם יחיה כאן בתוך העולם הגשמי אך ליבו ונשמתו יעפילו אל מדרגות עליונות של קדושה, עד כי יזכו להתקרב אל השי"ת ולהתענג מזיו קדושתו.

לאחר שיעפיל הנביא אל המדרגות הרמות הללו, אכן הוא יזכה למסרים אלוקיים בנוגע להנהגת ה' את עולמו, אף בקשר לעתיד הקרוב או הרחוק. אולם השגות אלו אינם עיקר מטרת נבואתו אלא מעין תוצר לוואי, השפעה ישירה של קרבתו הגדולה לבורא.

נמצא אפוא שמטרת הנבואה היא אחת - דבקות עליונה בבורא ובקדושתו, ואילו הנבואה עצמה דהיינו הידיעות אשר מתקבלות בקרב הנביאים אינם אלא תוצר לוואי הנמשך מקרבתם אל הקודש, אך אינם עיקר מטרת הנבואה.

לפיכך עולה, שמשה רבינו שהיה גדול הנביאים, זכה למעלתו העליונה בשל קרבתו האדירה אל הקדושה ועל ערכיה העליונים. משה זכה להתעלות ולהתקדש יותר מכל אדם אשר על פני האדמה עד אשר זכה לדבקות אלוקית מופלאה מאין כמוה, וממילא גם להשגות בהירות ואדירות.

נבואת אומות העולם:

לעומת נבואת ישראל עם הקודש, עומדת וניצבת נבואת אומות העולם- שהגיעה לשיאה בידי בלעם הרשע. על מנת להבין היטב את ההבדלים בין נבואת עמ"י בכלל ונבואת משה רבינו בפרט, לבין נבואת האומות ונבואת בלעם, נתבונן בדבריו הנפלאים של המהר"ל מפראג ומתוכם נדלה יסודות נכבדים לשאלות ששאלנו בריש דברינו (תפארת ישראל פרק כא'):

"וביאור זה, כי נבואת אומות העולם עכו"ם אינה נבואה בבירור גמור. ולפיכך כתיב "ויקר", שהוא חצי דבור בלבד, כפי מה שהיא הנבואה שאינו בירור גמור. והנבואה היא בטומאה. אף שהשם יתברך קדוש ודבריו קדושים, נביאי אומות העולם מקבלים הדבור, אף אם הם טמאים, ואין צריכים קדושה וטהרה. המשל למי שמשליך ממנו דינר זהב, אינו מקפיד אף אם נופל לאשפה, כי אין כונתו רק להשליך ממנו הדינר, יפול בכל מקום. כך השם יתברך אינו חפץ כאשר מדבר עם נביאי אומות העולם רק שיצא הדבור ממנו, יבא אל המקבל אף בטומאה. אבל כאשר מדבר עם נביאי ישראל, נתיחד עמו הדבור. וזה עיקר דבורו יתברך, שמדבר הוא יתברך אל הנביאים, ונתיחד עמהם הדבור. אין ראוי שיהיה עצם דבורו יתברך בטומאה. ולכך אין מקבלים נביאי ישראל הנבואה – שהיא דבור השם יתברך – רק בקדושה. ומעתה מה שאמרו 'אבל בנביאי אומות העולם עכו"ם קם', היינו דמכל מקום היתה הנבואה שלו בחסרון ובטומאה. ואף אם היה גדול בנבואה מאד, כיון שנבואתו היתה בחסרון ובטומאה, אין זה מעלת הנבואה. כי מעלת הנבואה כאשר היא בקדושה ובטהרה ובבירור. ולא אמרו 'בנביאי אומות העולם עכו"ם קם' רק שהיה יודע דברים עליונים."

מסביר המהר"ל בדבריו המאלפים, שישנו הבדל מהותי וגדול מאד בין נבואת אוה"ע לבין נבואת ישראל. כאמור מטרת העל של נביאי ישראל היא להתקדש ולהיטהר, ומתוך כך מגיעות אליהם ידיעות נשגבות. אולם מטרת הנבואה בקרב האומות היא שונה לחלוטין.

על מנת לבאר את הדברים נשתמש במשל שמציג המהר"ל בדבריו. המהר"ל מציג אדם- שככל הנראה יש לו עושר רב, שהחליט להשליך אחרי גבו דינר זהב שלם (בשווי מופלג). ככל הנראה, כאשר עשה האדם העשיר את מעשה השלכת הדינר, הוא אינו התחשב כלל במי הוא האיש שהדינר יגיע אל ידיו, אלא פשוט השליך את הדינר ללא כל כוונה להעניק אותו למישהו ספציפי. האיש העשיר פשוט רצה שהדינר יגיע אל אדם אחר, אך כלל לא עניין אותו מי יהיה האיש.

הנמשל הוא פשוט וברור. הקב"ה מנהיג את העולם בחכמתו המופלאה. ע"י השגותיהם הבהירות של הנביאים מועברים מסרים עליונים שביכולתם לסייע לעמ"י ולעולם ולכוון אותם אל מטרתם ותפקידם. אלא שאע"פ שעמ"י הוא העם הנבחר,

מ"מ גם שאר אומות העולם הם נבראיו, ורצה השי"ת להעניק הכוונה המותאמת אף להם. לפיכך העמיד הקב"ה נביאים אף בתוך אומות העולם על מנת שדבר ה' והכוונתו יגיעו אף אליהם.

אלא שכאן צריכים אנו לחלק חילוק משמעותי ויסודי בין נבואת העמים לזו של עם הקודש. מכיוון שנבואת העמים אין מטרתה אלא להעביר את המסרים האלוקיים לאומות העולם, היא איננה דורשת התעלות והתקדשות מיוחדת של נביאיה, ולכן הנבואה מגיעה אליהם אף בתוך טומאתם.

לעומת זאת בקרב נביאי ישראל- כאמור עיקר מטרת הנבואה היא שהנביא יתעלה ויתקדש כ"כ עד שישיג השגות בהירות כתוצר לוואי של התקדשות זו. רק אנשי קודש עליונים, בחירי עמ"י הם אשר זוכים לנבואה העליונה.

לפיכך, דומה נבואת אוה"ע להשלכה אינסטנקטיבית של דינר זהב ע"י איש עשיר. השי"ת כביכול משליך את הנבואה לאו דווקא אל אדם פרטי מסוים שזכה למעלה עליונה, אלא לאומות העולם בכללם, לפיכך הוא דומה במעשה זה לאותו אדם עשיר, שכן אף הוא כביכול משליך את נבואתו באופן אינסטנקטיבי.

לא כן היא נבואת ישראל. אם נמשיך את משלו של המהר"ל אף לנבואה זו, נאמר שנבואת ישראל היא איננה השלכה עיוורת של דינר זהב, אלא נתינתו בכבוד רב לאדם הקרוב ביותר לבעל הדינר. נבואת ישראל היא מתנה עליונה לאנשים הקדושים והטהורים, אשר הם הקרובים ביותר להשי"ת ולשכינתו.

ע"י כך מתורצות השאלות ששאלנו בריש דברינו. הדמיון בין משה רבינו לבין בלעם הרשע אינו דמיון גמור חלילה. כמובן שמשה רבינו זכה לקרבת אלוקים שאין כל יכולת לנביאי האומות להגיע אליה. אלא שמבחינת ההשגות והידיעות שזכו להם בלעם ידע אף הוא השגות נכבדות. אלא שכאמור את עיקר מטרת הנבואה שהיא קירבה אל השי"ת לא השיג כלל וכלל.

מתוך דברים אלו מתחדד היטב ההבדל בין אומות העולם לעם הקודש. עם ישראל הוא עם בעל קרבה אלוקית עליונה מאין כמותה, בעוד שאומות העולם, מחמת חומרנותם אינם יכולים להגיע ואפי' למעט קרבה מעין זו. שנזכה לקרבת אלוקים עליונה יותר, ונשוב לימים בהם נביאינו התהלכו

הקדמת שלום לחבירו קודם התפילה

הרב מאור תורג'מן / יו"ר מכון יגדיל תורה

איתא בגמרא **ברכות דף יד עמוד א**

אמר רב: כל הנותן שלום לחבירו קודם שיתפלל – כאילו עשאו במה, שנאמר: חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא, אל תקרי במה אלא במה. ושמואל אמר: במה חשבתו לזה ולא לאלוה. מתיב רב ששת: בפרקים – שואל מפני הכבוד ומשיב! תרגמה רבי אבא: במשכים לפתחו.

רבינו יונה בשם רבני פרובינציא כתב שהמשכים לפתחו נאסר דוקא כשמזכיר לו שלום משום דשמו של הקדוש ברוך הוא שלום, אבל מותר ללכת להשכים לפתחו ולומר לו צפרא דמרי טב כיון שאינו מזכיר לו שלום.

ורבינו יונה בשם רבו- מה שהותר לומר צפרא דמרי טב זה דוקא כשהצורך ללכת לראות לעסק מעסקיו או לשום ענין ואז פגש את חבירו, אבל ממש ללכת לפתחו של חבירו קודם התפילה- אפילו לומר צפרא דמרי טב אסור.

רבינו ירוחם- שלום הכוונה לכריעה, אבל שלום בפה מותר כמו צפרא דמרי טב, וכריעה נאסרה דוקא כשמשכים לפתחו אבל אם ראה אותו בדרך או בבית הכנסת מותר גם כריעה.

טור- כיון שהגיע זמן התפילה אסור לאדם להקדים לפתח חבירו ליתן לו שלום אבל אם פגע בו יכול ליתן לו שלום.

עוד מעניין עשיית חפציו קודם שיתפלל

רשב"א- אפילו באדם שמוצא חבירו בשוק כדי שלא יפנה לבו לשום דבר עד שיתפלל, והראב"ד ביאר שכוונת הרשב"א שזה הטעם למנהג שנהגו לומר צפרא דמרי טב כדי שיתן לב שהוא אסור להתעכב בדברים אחרים כלל עד שיתפלל- ולכן כשהוא משנה בלשון - יזכור. וכן כתב הארחות חיים.

עוד כתב הארחות חיים שבאותן מקומות שנהגו לתת שלום איש לחבירו אחר שאומרים האל הקדוש- מקור מנהגם הוא מכאן- דעד כאן נאסרו אם לא בשינוי דברים ומכאן ואילך הותרו.

עוד כתב הארחות חיים שכל נתינת שלום שנאסרה זה דוקא עם כריעה אבל בלא כריעה אין חשש ונותן שלום בכל לשון שירצה, בין בדרך בין בבית הכנסת ואין בכך איסור , והכריעה אסורה אפילו בלא נתינת שלום קודם שיתפלל. אבל אם התחיל לברך הברכות כיון שקיבל עליו עול מלכות שמים בברכות אין לחוש כ"כ.

פסיקת הלכה:

השו"ע פסק בסתם כדעת רבינו יונה בשם רבו וכי"א כדעת הארחות חיים וכי"א כדעת הראב"ד: "כיון שהגיע זמן תפלה (מ"ב ס"ק ח דהיינו מעלות השחר והלכה ברורה כתב שכל הדברים האסורים קודם התפילה יש לאסור מעלות השחר וגם לפני שהאיר פני מזרח), אסור לאדם להקדים לפתח חבירו ליתן לו שלום, משום דשמו של הקדוש ברוך הוא שלום, אבל מותר לומר לו צפרא דמרי טב; ואפילו זה אינו מותר אלא כשהוצרך ללכת לראות איזה עסק, אבל אם אינו הולך אלא להקביל פניו קודם תפלה, אפי' זה הלשון אסור. וכן אסור לכרוע לו כשמשכים לפתחו, וי"א דכריעה אסורה אפי' בלא משכים לפתחו. ואם התחיל לברך הברכות (אח"כ), אין לחוש כל כך. ואם אינו משכים לפתחו, אלא שפגע בו בדרך, מותר ליתן לו שלום. וי"א שאפילו במוצא חבירו בשוק לא יאמר לו אלא צפרא דמרי טב, כדי שיתן לב שהוא אסור להתעכב בדברים אחרים כלל, עד שיתפלל".

ללכת לחבירו בבית הכנסת לומר לו שלום, והדין באביו ורבו או באדם אלים :

המ"ב (ט,י) כתב שה"ה ללכת מהמקום שלו בבית הכנסת למקום של חבירו בבית הכנסת שאסור כדי ליתן לו שלום. ועוד כתב שה"ה אם היה אביו או רבו שאסור. בשבוע הבא נמשיך את הנושא בעז"ה.

ר' דוד שלום זכה בשובר לרכישה ב100 ₪ במכון בקורסים הדיגיטליים

שאלת השבוע

האם מותר לשלוח מתנה לחבירו קודם התפילה?

ר׳ דוד שלום—זכה בשובר לרכישה בקורסים של 100 ש״ח

את הפתרונות יש לשלוח למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום רביעי

myagdiltora@gmail.com / 0542390375

מזל״ט ואיחולים

העלון מוקדש לרפואת חנה אזולאי בת סוליקה

ולעילוי נשמת מסעוד בן עיישה ושרה בת חנה

ודוד רחמים בין עישא ואברהם ז״ל

ניתן לשלוח מזל״ט או איחולי ברכה למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום חמישי.

<< המשך הדבר תורה מעמוד השער <<

אקב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם ה׳, מלמד, שכל אותן הימים לא זעם.

רואים שכוחו של בלעם הוא בכך שבלעם ידע לכוון בדיוק את השעה המתאימה שבה הקב״ה כועס על ישראל, ולנצל שעת רוגז זו בכדי לקטרג ולקלל את ישראל, ובאופן הזה קללתו הייתה יכולה להתקיים.

ובאשר ליכולתו לברך, שזה לכאורה דבר שמצריך עין טובה, כמו שמבואר במסכת סוטה (לח ע״ב): ״ואמר רבי יהושע בן לוי: אין נותנין כוס של ברכה לברך אלא לטוב עין, שנאמר: טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל, אל תיקרי יבורך אלא יברך״?

פרשנים רבים ביארו שלבלעם הרשע לא היה כלל כח לברך אלא לקלל. ומה שכתוב כאן ״ואשר תברך מבורך״, זה בגלל שבלעם יכל היה להתנבא איזה דברים טובים עומדים לקרות בעולם עוד טרם יקרו, ובגלל זה, בלק טעה וחשב שההצלחה והברכה הייתה בזכות בלעם.

וביותר מזה, הספורנו ביאר שגם בלק ידע שאין בכוחו של בלעם לברך, אלא מה שהזכיר בלק את יכולתו של בלעם לברך היה רק מתוך נימוס:

הנה כחו לא היה לברך אבל היה לקלל בהזכיר עון או בכוון שעה כדברי רבותינו ז"ל (ברכות ז, א) ולכן לא שאל ממנו שיברכהו לנצח או שיוכל להתיצב מנגד אבל אמר ידעתי את אשר תברך מבורך לכבודו של בלעם להורות שלא חשב אותו למזיק בלבד.

כך או כך, משמע שמה שאפיין את בלעם הרשע הוא עין רעה - הסתכלות שלילית על אחר, חיפוש בו מומים וכשלים, לקטרג על זה ובכך לגרום לו נזק.

וכן מבואר במשנה המפורסמת במסכת אבות (ה, יט) שזו הייתה דרכו של בלעם:

> כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע. עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו. עין רעה ורוח גבוה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע. מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע תלמידיו של אברהם אבינו אוכלין בעולם הזה ונוחלין בעולם הבא שנאמר (משלי ח') להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא אבל תלמידיו של בלעם הרשע יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת שנאמר (תהלים נ"ה) ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך.

מי שמסתכל בעין רעה הוא מתלמידיו של בלעם הרשע, ואילו תלמידיו של אברהם אבינו הם ההפך מזה, שהרי הם מסתכלים תמיד רק בעין טובה.

מאדם עם עין רעה צריך להתרחק, שכן הוא עלול להזיק לסובבים אותו, וכמו שמבואר במסכת בבא מציעא (קז ע"ב):

> והסיר ה' ממך כל חלי, אמר רב: זו עין. רב לטעמיה, דרב סליק לבי קברי, עבד מאי דעבד. אמר: תשעין ותשעה בעין רעה, ואחד בדרך ארץ (בהגיע זמנו מת).

עד כדי כך מסוכנת עין רעה, שכמעט כולם מתים בגלל ההשפעה שלה. רואים שבעין רעה יש כמין כח סגולי, שאדם בעל עין רעה יודע לראות את המומים של חברו ובמה הוא לא טוב ומיד לקטרג עליו ולפגוע בו.

וכיצד ניתן להינצל מעין רעה?

מבואר במסכת ברכות (נה ע"ב) שיש מי שמוגן מאותו עין הרע – זרעו של יוסף הצדיק:

> רבי יוסי ברבי חנינא אמר מהכא: וידגו לרב בקרב הארץ מה דגים שבים מים מכסים עליהם ואין עין רעה שולטת בהם, אף זרעו של יוסף אין עין רעה שולטת בהם.

האם יש לפרש הדברים כפשוטם ורק מי שמזרעו של יוסף הצדיק מוגן מעין רעה, או שמא משמעות הדברים היא שכל מי שמתנהג כמו יוסף הצדיק ניצול מעין רעה (ולאו דוקא זרעו ממש)?

הראי"ה קוק מבאר את הדברים בצורה נפלאה בספרו עין איה על גמרא זו:

> על ידי מה שהנפשות פועלות זו על זו יש מקום לעין הרעה שתפעול לרעה, אמנם לא תפעל כי אם על ידי חלישות הנפש המתפעלת. ותוכן החלישות בא על ידי מה שלא תמצא את הכרת ערך עצמה כראוי, ולא יהיו מרכז לפעולותיה כי אם מבט חיצוני של העין. ונפש חלושה כזאת שההשפעה החיצונה פועלת עליה להיות מרכזת את דרכה בחיים, תקבל על נקלה רושם מההשפעה החיצונה לרעה גם כן. והנה באשר בכלל יתחלקו פעולות האדם, למעשיות גופניות הבאות מצד הכרח ותועלת התבצרות מצבו החומרי, ומעשיות שכליות הבאות להקנותו הדרכים המושכלים. והנה כל זמן שלא ישכיל האדם בדבר הקשר החזק שצריך לקשר את שני חלקי כללי פעולותיו, ואיך שמגמתו השכלית תהיה נשלמת רק אם יראה שתהיה כולה מתאמת בהיותה יוצאת מכחה אל הפועל להכתיר ולהשלים את הכח המעשי. והכח המעשי כשיהיה משוכלל כל צרכו ישים מקום להשלים ביותר את כל הקנינים השכליים. אז ימצא האדם את מטרתו בחיים ישר בעולמו הפנימי, ונפשו תדבק ביראת יוצרה ואהבתו, שהוא חופש חדרי בטן על ידי נר אלהים נשמת אדמי. אז תהיה הנפש רוממה הרבה יותר, מאותה המדרגה הפחותה של תליית מרכז חייה רק על פי המבט של עולם החיצוני והשפעה של זולתו, שמזה באים רוב הקלקולים הנהוגים בחיים המורגלים, גם יהיה כל כבוד נפשו פנימה. ומתוך שימצא את האושר האמיתי ומנוחת נפשו בעולמו הפנימי, לא יהיה משועבד להשפעה החיצונה של הבריות הסובבות אותו, לשום את מבטיהן מרכז לחייו

ודרכיו, ועם זה יהיה מתעלה משליטה הרעה החיצונית, הפועלת בפועל על אלה הנפשות הנמוכות והחלושות.

הראי"ה קוק מבאר שעין רעה יכולה להזיק רק לאדם שהוא חלש אופי שמודד את עצמו כל הזמן על פי מה שחבריו חושבים עליו. שכן דוקא אדם שנותן חשיבות לעיניהם של אחרים "מה הם חושבים עליי", הוא אשר פגיע מהעין הרעה שאחרים עלולים לעשות לו.

אומנם, אדם שהוא חזק אופי ושואף תמיד ללכת על פי האמת, מבלי לחשוב מה יאמרו אחרים, והוא לא משועבד ל"השפעה החיצונה של הבריות הסובבות אותו", על ידי זה הוא "מתעלה משליטה הרעה החיצונית" ועין רעה לא יכולה לפגוע בו.

וממשיך הראי"ה קוק ומבאר שכן מצינו ביוסף הצדיק:

והנה כח החוזק הנפשי הפנימי מצינו באמת ביוסף באופן מאד נעלה בנסיונו, עלם יפה תואר עבד, שתהיה נפשו חזקה כל כך עד שהצדק הפנימי של הקריאה: "ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלהים", יהיה חזק כל כך מבלי תת כח לפעולה של השפעת אדונתו, הוא כח נעלה פנימי מאד, עד שזכה באמת על ידי זה להנחיל גם כן לבניו את אותה ההכנה של החוזק הפנימי מבלי שאת פנים אל העולם החיצוני במקום שהוא עומד לשטן על העולם הפנימי. על כן הוא שטנו של עשו, "בית יוסף להבה ובית עשו לקש" שעשו אינו מוציא את חובת מרכז עולמו כי אם על פי ההשפעה החיצונה לבדה.. ובאשר יחש כלל ישראל גדול הוא אל יוסף, ובפרט שעל ידי עירוב המשפחות אי אפשר כלל כמעט שיהיה אדם מישראל שלא נתערב בו מאומה מגזע יוסף. ובזה נתברכו להיות "בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו" היינו יופי עם גבורה, מתאים לגבורה, לא יופי המחליש את הגבורה הפנימית האמיתית. על כן נקראו כל ישראל בשם יוסף.. אבל כדגים הללו שבים שמים מכסין עליהם אין עין הרע שולטת בהם, בזרעו של יוסף הבאים בכחו ויורשים השפעת קדושתו, המתעוררת בכל אחד מישראל מצד כללותו ויחוסו ליוסף, שמורה על גדולת ההשפעה שהשפיעה עליהם מדתו של יוסף הצדיק, להכיר את הגבורה הפנימית הבאה באמת על ידי נסיון כביר, שמכנים את האדם בכלל גבורי כח עושי דברו.

כל אדם מישראל יש בכוחו ללכת בדרכם הטובה של אברהם אבינו בעל העין טובה ויוסף הצדיק שהתגבר על יצרו ולא להיגרר אחר החיצוניות והשפעות הסביבה.

על האדם להימנע מכניעה ליצרו הרע, והליכה בדרכו הרעה של בלעם הרשע להסתכל בעין רעה, ובדרכו של עשו הרשע שפועל רק על פי השפעת הסביבה החיצונית.

שבת שלום!